

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. декана соціологічного
факультету В'ячеслав НІКУЛІН
28 червня 2024 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан філософського факультету
Іван КАРПЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія міста»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
галузь знань _____ 03 – гуманітарні науки
(шифр і назва)
спеціальність _____ 034 – культурологія
(шифр і назва)
освітня програма _____ урбаністичні студії
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором
(за вибором)
факультет _____ філософський

2024 / 2025 навчальний рік

Соціологія міста

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Мусієздів Олексій Олександрович, доктор соціологічних наук, доцент.

Оновлення програми:

Голіков Олександр Сергійович, доктор соціологічних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри соціології ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Культурологія»

Гарант освітньої програми «Урбаністичні студії»

Дмитро ЧОРНИЙ

Програму погоджено з науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол № 10 від 19 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
філософського факультету

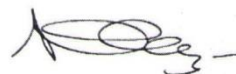

Сергій Голіков

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Соціологія міста” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

■1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення основних теоретичних напрямків аналізу міста в соціології.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є розкриття традиційного та сучасного розуміння міста та міських процесів. Частина курсу присвячено вивченню теорії та практиці територіального маркетингу.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	3-й
Семестр	
4-й	-й
Лекції	
24 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
Індивідуальні завдання	
немає	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного)

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології міста.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій міста.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Розуміти історію розвитку соціології міста, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

Здобувачі вищої освіти повинні

знати основні соціологічні теорії міста;

вміти вільно орієнтуватися у відповідному матеріалі;

мати навички критичної рефлексії над містом та міськими процесами у суспільстві.

2. Виклад змісту навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Тема 1. Місто та міський спосіб життя

Класичні підходи до аналізу міста. Чиказька школа. Некласичні підходи до аналізу міста. Що таке місто? Визначення та метафори. Міський спосіб життя та його варіації.

Тема 2. Дослідження міських спільнот.

Дослідження спільнот та сусідств: основні зауваження. Класичні дослідження спільнот.

Субкультурний та мережевий підходи у дослідженні спільнот.

Тема 3. Дослідження міських просторів.

Фактичний міський простір та ідея міського простору. «Право на місто» (А. Лефевр). Міський простір як умова спілкування та формування міської громади.

Дослідження міського простору.

Дискримінація у міському просторі та міський активізм.

РОЗДІЛ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ

Тема 4. Місто як культурне утворення

Сприйняття міста. Ментальні карти. Місто реальне та уявне. Ідеології та дискурси про місто. Місто як цінність та культурна форма.

Міська ідентичність. Місто та пам'ять. Зв'язок з містом: основні концепції та підходи.

Дослідження інтерпретацій міста та зв'язку з містом.

Тема 5. Постсучасне місто

Що таке постсучасне місто? Глобалізація та глобальне місто. Міські спільноти у інформаційному суспільстві.

Дослідження постсучасного міста: український та зарубіжний досвід.

Територіальний маркетинг та брендинг міста.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	ср		л	п	ла б	ін д	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ												
ТЕМА 1. Місто та міський спосіб життя	24	6	6			12	4	2	2			
ТЕМА 2. Дослідження міських спільнот	20	4	4			12						
ТЕМА 3. Дослідження міських просторів	14	2	2			10						
<i>Усього за розділом</i>	58	12	12			34						
Розділ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ												
ТЕМА 4. Місто як культурне утворення	46	10	10			26						
ТЕМА 5. Постсучасне місто	16	2	2			12						
<i>Усього за розділом</i>	62	12	12			38						
Контрольні роботи (2)												
Усього годин	120	24	24			72	4	2	2			

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Ден.	Заоч.
Розділ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ			
1	ТЕМА 1. Місто та міський спосіб життя	6	2
2	ТЕМА 2. Дослідження міських спільнот	4	
3	ТЕМА 3. Дослідження міських просторів	2	
Разом за розділом 1		12	2
Розділ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ			
4	ТЕМА 4. Місто як культурне утворення	10	
5	ТЕМА 5. Постсучасне місто	2	
Разом за розділом 2		12	
Усього годин		24	2

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу міста та міського способу життя.	12
2	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу міських спільнот.	12
3	На основі підручників та джерел визначити класичні та неklasичні підходи до аналізу публічних просторів.	10
4	Проаналізувати концепції, у яких місто розглядається як культурне утворення (Сприйняття міста. Ментальні карти. Місто реальне та уявне. Ідеології та дискурси про місто. Місто як цінність та культурна форма. Міська ідентичність. Місто та пам'ять. Зв'язок з містом).	26
5	Проаналізувати концепції постсучасного міста.	12
	Разом	72

Види навчальної діяльності (змішане навчання)

Лекції					
	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
<i>Розділ 1. МІСТО ТА МІСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ</i>					
ТЕМА 1. Місто та міський спосіб життя	Вступна	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● Тексти; ● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання	● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 2. Дослідження міських спільнот	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● Тексти; ● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання	● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 3. Дослідження міських просторів	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● Тексти; ● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання	● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу

<i>Розділ 2. МІСТО ЯК КУЛЬТУРНЕ УТВОРЕННЯ</i>					
ТЕМА 4. Місто як культурне утворення	Інформаційна (тематична)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● Тексти; ● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання	● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу
ТЕМА 5. Постсучасне місто	Завершальна (підсумкова)	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	● Тексти; ● відеоконференція	● Питання для самоперевірки; ● Робота з кейсами; ● Пошук відповідей на питання	● Запитання; ● Обговорення навчального матеріалу

6. Індивідуальне завдання

Не передбачається.

7. Методи навчання

Лекції, пояснення, виступи, групові дискусії, опрацювання навчальної та наукової літератури.

8. Методи контролю

Іспит. *Підсумковий контроль з курсу здійснюється у системі Moodle.*

9. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий семестровий контроль (іспит)	Сума
60	40	100

Для допуску до підсумкового семестрового контролю потрібно набрати 30 балів.

Критерії оцінювання

Іспит складається з двох відкритих запитань.

Критерії оцінювання кожного запитання: відповідність завданню та повнота відповіді – 5 балів, адекватне використання концептів та положень курсу – 10 балів, грамотність, логічність, структурованість викладу – 5 балів. Максимальна оцінка – 40 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	не задовільно

10. Рекомендована література

Основна

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти Київ : Критика, 2001. 272 с.
2. Гарві Д. Право на місто : колективний переклад з англ. в мережі *liva_dumka*. *Спільне: журнал соціальної критики*. 2010. Випуск другий. Трансформації міського простору. С. 8–17.
3. Малес Л. В. Актуалізація та соціокультурний аналіз міського простору: приватність та приватизація двору. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. №. 844 2009. С.23-28.
4. Малес Л. В., Серeda В. В., Соболевська М. О., Сорока Ю. Г. та ін. Соціологія міста: навчальний посібник / за заг. ред. О.К. Міхеєвої. Донецьк: вид-во «Ноулідж», 2010. 463 с.
5. Міхеєва О, Мусієздов О., Серeda В. “учасна соціологія міста в Україні У пошуках обличчя світу: Практики саморепрезентації міст України в індустріальну та постіндустріальну добу / заг. ред. В. Кравченко та С. Посохова. Харків: Видавництво Точка, 2021. С.63-73.
6. Мусієздов О. Міська ідентичність у (пост)сучасному українському суспільстві: український досвід. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 348 с.
7. Мусієздов О. Місто як уявлена спільнота. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2010. Вип.4. С. 178-182.
8. Серeda В., Судин Д. «Львів'янин» – окрема ідентичність чи місце прописки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2008. № 795. С. 94–98.
9. Серeda В. Місто як lieu de mémoire: спільна чи поділена пам'ять? Приклад Львова. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2008. Вип. 2. С. 73-99.
10. Серeda В. Політика пам'яті у міському просторі: вироблення теоретико-методологічної схеми дослідження. *Вісник Одеського національного університету*. 2008. Т.13. Вип.5. Соціологія і політичні науки. С. 214-223.

Допоміжна

1. Дяк С. Творення образу Львова як регіонального центру Західної України: радянський проект та його урбаністичне втілення // Схід – Захід: Історико-культурологічний збірник / Схід. ін-т українознавства ім. Ковальських та ін. / редкол.: В. В. Кравченко (голов. ред.) та ін. Вип. 9-10: Спец. вид.: Patria / за ред. В. Кравченка. Харків: ООО «НТМТ», 2008. С. 75–86.

2. Коржов Г. Територіальні ідентичності: концептуальні інтерпретації в сучасній зарубіжній соціологічній думці. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2010. №1. С.107-125.
3. Musiyezdov O. «Місто у свідомості його жителів»: робота Ф. Знанецького в контексті розробки соціологічної концепції міської ідентичності. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2016. 36. С. 36-41.
4. Musiyezdov, O. (2020). Urban Identity in (Post) Modern Cities: A Case Study of Kharkiv and Lviv. O Musiyezdov, K Maryniak (transl.). *East/West: Journal of Ukrainian Studies* 7 (1), 197-217.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Урбаністика: сучасне місто. Навчальний курс. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/URBAN101/2015_T1/about

Забезпечення викладання навчальної дисципліни для змішаної форми навчання

(Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили, в тому числі запровадження військового стану)

В умовах дії військового стану освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи.

Складання підсумкового семестрового контролю з курсу здійснюється у системі Moodle.